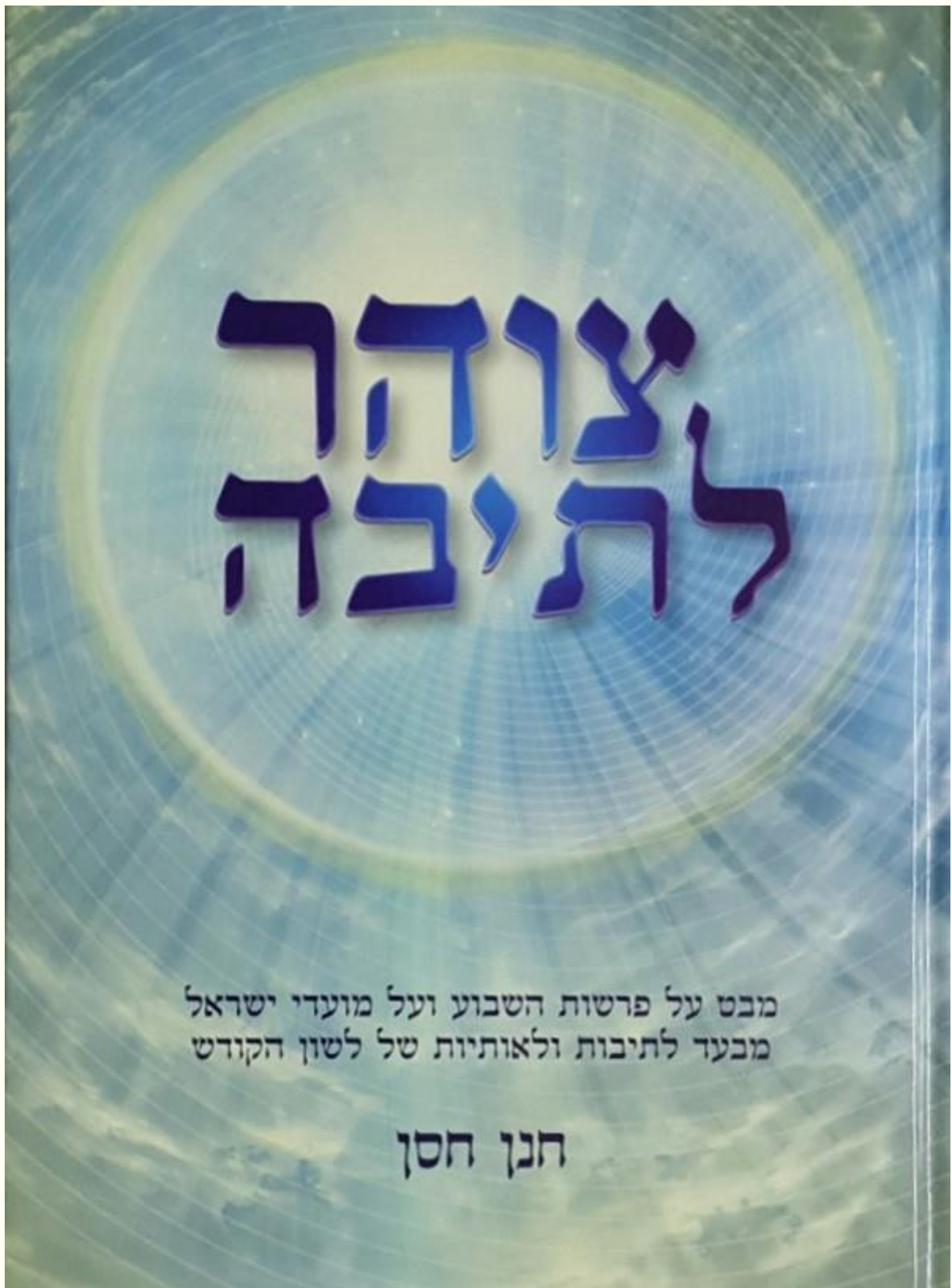

פרשת פקודי

צדק תעשה לזכרה – פקודי

שמות . . . ויקהל ופקודי – מה סוד הקשר שביניהן?

פרשתנו חותמת את ספר **שמות** וכידוע זכתה כל פרשה לשם ייחודי משלה. השם שניתן ל**פרשה** (בדומה לשמו של האדם), מייצג על דרך פנימיות, את המהות הפנימית של ה**פרשה** הנושאת אותו. המילה '**פרשה**', מהשורש **פ.ר.ש.**, כמו מרמזת על שתי משמעויות, הנגזרות משורש זה. מחד, **שמה** של ה**פרשה**, כמו מייחד ומחבר את ה**פרשיות** השונות שבה, בכך שהוא מהווה מכנה-משותף לכולן, ומשמש מעין "מפתח-מאסטר", באמצעותו ניתן ל**פרש** ולהבין את הקשר שביניהן. מאידך, היא קרויה '**פרשה**', כדי לציין את הייחודי שבה, המבדיל אותה, וכמו **מפריש** אותה מחברותיה/משכנותיה. ברוב השנים הפשוטות (שאינן מעוברות) נקראות הפרשות **ויקהל ופקודי**, כשהן מחוברות, **ברצף**, ע"י שבעה עולים, כאילו היו **פרשה** אחת שלמה. השנה היא שנה חריגה, בכך שלמרות שהיא אינה מעוברת, פרשת פקודי נקראת בנפרד מהפרשה הקודמת לה, **ויקהל**. למרות ההפרדה החריגה ביניהן השנה, חשוב להבין מה המיוחד/המשותף לשתי פרשות אלה, המאפשר לכרוך אותן ולקרותן כאחת? ויש מקום גם לשאול, מה לשתייהן ולספר שמות, ומדוע דווקא הן זכו לחתום את ספר **שמות**?

כדי שנוכל להשיב, עלינו לעלות לשורשה של כל אחת מהפרשיות, כפי שהוא בא לידי ביטוי בשמה. הראשונה שבהן קרויה '**ויקהל**', משרש **ק.ה.ל.**, על שם פעולת הכינוס, באמצעותה הקהיל משה רבינו את **כל** עם ישראל, על מנת להעביר ולהבהיר להם את מצוות המשכן, את חשיבותה ואת הוראותיה. המטרה הכללית היא, ה**תכללות** וחיבור של עם ישראל עם הקדושה, עם האלוקות, ו"עשו לי מקדש ושכנתי בתוכם". כדי להתחבר אל הקדושה, או לאפשר לקדושה לשכון בתוך עם ישראל, דרושה קודם ה**תכללות** של עם ישראל עם עצמו. לכאורה, אין כאן משמעות או חשיבות לפרט, "מאת **כל** איש אשר ידבנו לבו תקחו את תרומתי". **כל** יהודי יכול לשמש **כל**י קיבול לאלוקות, בין אם הוא **כהן**, **לוי** או **ישראל**, **כל** ה**צבנ**ר, **צדיקים**, **בינוניים** ו**רשעים**. המטרה היא העיקר וכל המרבה להביא, הרי זה משובח. ואכן, כפי שמעיד הכתוב "ויצאו **כל** עדת בני ישראל מלפני משה". **כל** בני ישראל, יוצאים מחוברים **כעדה**, מקושרים **לפנימיות** שבדברי משה. כאן באה סדרה של פסוקים, המתארת הכללות: "ויבאו **כל** איש אשר נשאו לבו **וכל** אשר נדבה רוחו אתו הביאו את תרומת ה'...", "ויבאו האנשים על הנשים **כל** נדיב לב הביאו...", "ו**כל** איש אשר נמצא אתו תכלת... הביאו", ועוד כהנה וכהנה פסוקים, המלמדים על נתינה של **כלל** ישראל, ללא הגבלה וחשבון. עד אשר באים "**כל** החכמים העשים את **כל** מלאכת הקדש", וכמו קובלים בפני משה, על ריבוי התרומות מכל הסוגים, עד שמשה צריך לעצור את הזרם, "ויצו משה ... איש ואשה אל יעשו עוד מלאכה לתרומת הקדש". בני ישראל משתדלים לעצור בעד עצמם, ו**יכללא** העם מהביא. ובסך הכול "והמלאכה היתה **דינים** לכל המלאכה לעשות אתה ו**הותר**".

לעומת זאת, שמה של פרשת '**פקודי**', בא משרש **פ.ק.ד.** המשמעות המקובלת של '**לפקוד**' היא **למנות**, לספור. בפרשת **פקודי**, מספרת לנו התורה בפרוטרוט, על תוצאות ה"התרמה", לסוגי התרומה השונים, וגם מתארת לפרטי פרטים, את מהלך בניית המשכן וכליו, וחמרי הגלם שנדרשו לשם כך, עד אשר מושגת המטרה, "וכבוד ה' מלא את המשכן". אם נעין במילון, נגלה שמהשורש **פ.ק.ד.** נגזרות משמעויות נוספות, רבות ושונות כמו: **פקודה** – מלשון ציווי והוראה, מינוי והטלת **תפקיד** על מישהו, זכירה לטובה במעשה, והיעדרות או החסרה. נסתפק במשמעויות שהבאנו, אך נשתדל גם להבין כיצד נובעות כל המשמעויות הנ"ל מאותו השורש, **פ.ק.ד.**, ועוד יותר ננסה לגלות כיצד הן קשורות ל**פקודי** המשכן. אם נחפש אחר המופע הראשון של שורש זה בתורה, נגלה אותו בספר בראשית במשמעות של זכירה מעשית לטובה, "וה' **פקד** את שרה כאשר אמר ויעש ה' לשרה כאשר דבר". קודם לכן נראה היה כאילו קיים נתק חלילה, בין הקב"ה ובין הבטחתו לאברהם. זכירה היא בעצם חיבור, בניגוד לשכחה, שכמוה כניתוק מהנשכח. והנה שב החיבור שהיה קיים כל הזמן, ומתגלה בעמידה בהבטחה.

וכיצד נעשה המפקד? כאן נסתייע במופע אחר של השורש, בעצה שמעניק יוסף לפרעה, כיצד להתמודד עם שנות הרעב הקרבות, "עשה פרעה **ויפקד פקדים** על הארץ וחמש את ארץ מצרים בשבע שני השבע". כאשר רוצים לפקוד עם, דרושים **פקידים** שיוכלו לפקוד אותו. הכל טוב ויפה, אך עדיין לא גילינו מדוע דווקא באמצעות השורש **פ.ק.ד.** הצעד הבא של ה**פקוד**, עשוי לקרב אותנו למהות השורש. הפוקד אינו עורך את המפקד באמצעות כרזים, לוחות מודעות או התקהלויות, אלא פנים אל פנים. הפנייה אינה אל הכלל, אלא ישירות, אל הפרט דווקא. הוא ניגש אל ביתו של הנפקד ו... **דופק** על דלת ביתו. מעניין שהשורשים **פ.ק.ד.** ו-**פ.ק.** בנויים מאותן האותיות. נתהוה לרגע על קנקנה של ה**דפיקה**. ניתן למצוא בתנ"ך כולו רק שלשה פעלים הנגזרים משורש זה. שניים מהם אכן מתייחסים ל**דפיקה** על **דלת**, כמו שאנו מוצאים בשיר השירים, "קול דודי **דופק** פתחי לי אחתי רעיתי יונתי תמתי". ניתן לחלק את השורש **פ.ק.ד.** לשתיים, במתכונת **ד-פ.ק.** או **דלת-פ.ק.** צירוף זה, כמו רומז לקול הנקישה על הדלת – **פ.ק., פ.ק., פ.ק.** לא לחינם קיבל ה**פקק** את שמו, המזכיר לנו את הקול הנשמע בשעה שחוצצים אותו מהבקבוק – **פ.ק.**

ומי הן הדמויות השכיחות, ה**דופקות** על הדלת? באחד מהפיוטים הנפוצים בסליחות, אנו מוצאים "**כדלים** וכרשים דפקנו דלתיד". שמו של הדל, כמו מרמז מחד על הדלת הסגורה בפניו, מולה הוא עומד תדיר ועימה עליו להתמודד. ומאידך, מרמז שמו של הדל, על הצורך שלו ל**דלות** לעצמו ולמחייתו, מבארות שופעות של אחרים. אך לא רק הדלים שואלים ומבקשים, גם פקידי המס, הגובים למיניהם ושאר הפוקדים, עניינם להוציא דבר מה מבעד ל**דלת**, כסף, תבואה, סיוע, מידע וכיו"ב. לכך כמו מרמזת חלוקת השורש במתכונת **פ.ק.ד.** <= **פוק דלת**. השורש **פ.ו.ק.**, מלשון להפיק, עניינו

יצאה/הוצאה, וממנו נגזרת גם פעולת ההפקה של תוצר מבוקש מחומרי גלם. הפוקד כמו בא להפיק ולהוציא החוצה, דברים המצויים בפנים, מעבר לַדֶּלֶת הסגורה. הדבר הראשון אותו מבקש הפוקד להוציא אליו הוא הנפקד, כדי שיוכל אחר כך להמשיך ולבדוק עימו, מה עוד נכון או ניתן להוציא ממנו. אגב, מעניין לגלות שגם השורש ק.פ.ד (שאף הוא מורכב מאותן אותיות), עניינו החסרה וקיפוח, כמו בביטוי "קפד ראשו", במשמעות של להשמיט את הראש (לחתוך אותו). וקבעו כבר חז"ל, "ולא הקפדן מלמד". מי שמזלזל ומחסיר מכבודם ומכישוריהם של תלמידיו, לא יצליח בתפקידו, כי בכך הוא מצמצם בפועל את כלי הקיבול שלהם. במקביל, הוא מחסיר למעשה גם מעצמו ומיכולותיו כמלמד.

אך להבדיל מפקידים הנשלחים ע"י מלך בשר ודם, מדובר פה במפקד מטעם מלך מלכי המלכים הקב"ה. הם אמורים אכן "להפיק" מכל נפקד תשלום חובה של מחצית השקל, אך סכום פשוט זה, כמו מקנה לנפקד "מניה" של "עם ישראל" בעירבון שאינו מוגבל. הוא "קונה" לעצמו את הזכות להיות שותף במידה שוה, בכל קרבנות הציבור של עם ישראל. הפוקדים אינם פותחים רק את דלת ביתו המגושמת של הנפקד, מדובר בפתיחת הדלתות של הלבבות, "מאת כל איש אשר יִדְבְּנוּ לְבוֹ תִקְחוּ אֶת תְּרוֹמָתִי". כמו בא לרמוז שמִלְבוֹ של יהודי אמורה לזוב (יִדְבְּנוּ ~ יִזְבְּנוּ, ד' ו-ז' מתחלפות) אהבת ישראל, בדומה ל"ארץ זבת חלב ודבש". הקב"ה קורא לעם ישראל, "פְּתִיחִי לִי אֶחָתִי רַעֲיָתִי...", ופתיחת הדלת והלב לתרומה, פועלת גם בכון ההפוך ומאפשרת לאורות רוחניים ולשפע אלוקי להיכנס פנימה. על דרך המשל, כמו נפתחות החסימות שבעורקים, והדם זורם כשהוא מועשר בחמץ.

חז"ל משתמשים בביטוי "צא ולמד...", ובארמית "פוק חזי" (צא וראה). תנאי הכרחי ומוקדם ללימוד ולגילוי, הוא היציאה מן המיצרים ומההסתגרות מאחורי הַדֶּלֶת, ב-ד' האמות הפרטיות והאנוכיות. מצוות המפקד מתבססת על "תִּשָּׂא אֶת רֹאשׁ בְּנֵי יִשְׂרָאֵל לִפְקֻדֵיהֶם". יש לרומם ולייקר כל יהודי, מתוך ידיעה שהקב"ה צפן בתוכו אוצר ייחודי, שצריך רק לגלות אותו ולהוציאו לאור. לכן, יש מקום לטיפול אישי ופרטני בכל יהודי, כדי לעזור לו לגלות את הטוב הייחודי שבו, ולהאיר באמצעותו גם לסובבים. להפיק, אפשר רק ממי שיש בתוכו, והרבה שליחים ופוקדים יש לו לקב"ה, הדופקים על דלתותינו, כדי שנתחיל להפיק מעצמנו את המיטב.

פעולת הפקידה, מתעלמת לכאורה מהכלל ומתמקדת בפרט. המדרש ממשיל את המפקדים שנעשו במדבר, להתנהגותו של אדם המחזיק בכיסו אבנים יקרות. מעת לעת, הוא חש בצורך להוציאן ולמנותן מחדש. פעולה זו גורמת לו להרגיש טוב מחד, לחוש הנאה מבעלותו על אוצר שכזה. פעולת הספירה במקרה זה, אינה נעשית בזריזות וכלאחר יד, אלא כל אבן זוכה להתבוננות מעמיקה ולהתייחסות מיוחדת למאפיינים שלה (גודל, צורה, גוונים, שווי ועוד). מאידך, הפקידה מרגיעה את הבעלים מחששות שוא, האם נעלמה או נגנבה אחת מהן? או שמא רק נדמה היה לו, שברשותו אוצר כזה?

קל לראות, ששתי הפרשות מיצגות גישות הפוכות, לכאורה. בפרשת וַיִּקְהַל, ההתייחסות היא גלובאלית, לכלל, מבלי לתת מקום לפרט ואילו בפרשת פְּקֻדֵי, יש התייחסות לכל פרט, כל פרט חשוב ונחשב, ומקבל מקום ומשקל. הסדר הנכון הוא, קודם כל התלהבות וחיבור אל המסר, ואחר כך גם ירידה לפרטים, חיבור אל עולם העשייה. מדובר פה למעשה, כפי שמסביר הרבי מליובאוויטש, בשתי גישות של היהודי בעבודת ה'. הגישה הראשונה היא הרצון לראות אלוקות בכל, ולעשות מכל דבר משכן לה'. איסוף של הכל, ללא חשבון, מכל הבא ליד, תרומה לה', לבניית המשכן. הגישה השנייה בנויה על התמקדות בכל פרט, בדיקה של מה ניתן לעשות, עם כל סוג של חומר. לכל פריט תכונות ומעלות ייחודיות ולכן נדרשים בעבורו גם כללי עבודה משלו. כלים שנכון לעשותם מכסף, אינם מתאימים בהכרח לנחושת, ולהיפך. עודף ההתלהבות לבדו, אינו עוזר, אם לא נכנסים לפרטים ואם לא מכירים את התחום בו עוסקים.

על דרך החסידות, ניתן ללמוד על הצורך בשתי הגישות כאשר באים לעבוד את ה'. הצורה הראשונה היא, "הקהלה", איסוף וריכוז של כל ענייני האדם (כוחות הנפש, המחשבה וההרגש, וגם אמצעים חומריים), לעשיית משכן, תרומה לה'. הצורה השנייה היא "פְּקֻדֵי", בחינת כל פרט ואמצעי, כיצד ניתן לנצל אותו, בצורה המיטבית, לבניית המשכן, ועריכת חשבון לגבי כל פרט ופרט. כעת ניתן לראות את הזיקה שבין שתי הפרשות לספר שְׁמוֹת. הספר פותח במעין מפקד שמי, של בני ישראל הבאים מצרימה, במתכונת פְּקֻדֵי. אך עצם מהותו של הספר היא "הַיּוֹם הַזֶּה נִהְיִיתָ לְעָם", הפיכתם של בני ישראל לעם, במתכונת וַיִּקְהַל. ובחיתומו של הספר, כמו מתהפכות להן היוצרות, והסדר הנועל הוא וַיִּקְהַל – פְּקֻדֵי. ניתן אולי, להמשיל זאת לאיברים שבגוף. כל איבר מקבל חיותו מהגוף, אך גם חיותו של הגוף באה וניזונת מחיותם של האיברים, כשכל איבר תורם את חלקו הייחודי. לומר לך שכל עניינו של יהודי הוא לשמש כאיבר בגוף הקרוי עם ישראל, וגם להיפך, ללא סתירה, שכל יהודי הוא בגדר עם ישראל בזעיר אנפין, ובלעדיו עם ישראל אינו שלם, "לְבִלְתִּי יִדָּח מִמֶּנּוּ נִדָּח". יש כאן מעין מעגל חוזר, של מן הפרט אל הכלל ומן הכלל אל הפרט.

דבר חסידות

"לא טוב היות האדם לבדו אֵעֲשֶׂה לוֹ עֶזֶר כְּנֶגְדּוֹ" (בראשית ב, י"ח), פירוש : אילו היה האדם יחיד בעולם, היה עלול לטעות ולחשוב שהוא מושלם. לכן עזר לו הקב"ה וסיפק לו אמצעי עזר – את הזולת, כדי שכשיראה חיסרון בזולתו, המכעיס אותו, יבין ויגלה שגם בו עצמו מצוי מעין אותו פגם (הגיבן נזכר בחטוטרת שהוא נושא, כאשר הוא רואה גיבן אחר). (מעובד מתוך איגרות קודש-אדמ"ר הזקן)

שבת שלום ומבורך

ח / ח / ח / ח

אם ברצונך לקבל את הגיליון במסרון או במייל, אנא פנה אל hhananv@gmail.com או לטלפון 052-569-9691.